

HUDUDLARNI IJTIMOYIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA OTMLAR ISHTIROKINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI

Temirova Nigina Baxshilloyevna

Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqola universitetlarning mintaqaviy rivojlanishga ta'sirining dolzarb va murakkab muammosiga bag'ishlangan. Hozirgi vaqtda universitetlar nafaqat an'anaviy ta'lim, balki innovatsion xizmatlarni ham taqdim etib, mintaqada katta rol o'ynaydi, bilimlarni yaratish, texnologiyalarni uzatish, innovatsiyalarni tijoratlashtirish va boshqalar.

Kalit so'zlar: *Oliy ta'lim, rivojlantirish, hudud, innovatsiya, marketing, texnologiya, ijobiy fikrlash.*

Hozirgi vaqtda O'zbekiston oliy ta'lim muassasalariga va ta'lim sifatiga qo'yiladigan talablar ancha yuqori va qat'iydir, chunki universitetlar O'zbekiston hududlari va natijada butun mamlakatning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Davlat universitetlar zimmasiga hududlarni rivojlantirish bo'yicha ijtimoiy mas'uliyat yuklaydi, bu orqali mahalliy davlat hokimiyati organlari, jamoat tashkilotlari va sanoat korxonalari bilan faol hamkorlikni rag'batlantiradi. Mamlakat miqyosida oliy ta'lim muassasalari bilim saqlovchisi, yaratuvchisi va tarqatuvchisi rolini o'ynaydi, inson va jamiyatning boyishiga hissa qo'shadi.

Ta'lim sohasidagi xizmatlar to'g'ridan-to'g'ri mintaqalar ehtiyojidan kadrlar tayyorlash va chiqarishni amalga oshirish, aynan mintaqaviy darajada ta'lim bozori mehnat bozori bilan o'zaro ta'sir qiladi. Oliy o'quv yurtlari o'zlarining ta'lim vazifalarini bajarib, yuqori malakali kadrlar tayyorlaydilar va aholining ijtimoiy tuzilishiga ta'sir ko'rsatadilar, shu bilan mintaqada ta'lim darajasi yuqori bo'lgan odamlar soni ko'paymoqda. Universitet kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirishni amalga oshirishi juda muhimdir. Kadrlarni qayta tayyorlash-bu bandlikning kasbiy tuzilishidagi o'zgarishlar, xodimning mehnat qobiliyatidagi o'zgarishlar va boshqalar tufayli mutaxassislikni o'zgartirish zarurati bilan bog'liq bo'lgan trening. o'z navbatida, malaka oshirish ilmiy, texnik va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, individual ehtiyojlar tufayli kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni chuqurlashtirish, kengaytirish va yangilashga qaratilgan treningdir aholi soni. Ilgari olingan malakalar saqlanib qolishi, o'zgargan muhitga moslashtirilishi yoki professional lavozimga ko'tarilish uchun ishlatilishi kerak. Malaka oshirishga ushbu yondashuv uzluksiz ta'lim kontseptsiyasining mavjudligini ko'rsatadi. Ta'limning uzluksizligi xodimlarga kamroq murakkab kasblarga o'tishga, ko'p tarmoqli mutaxassislarga aylanishga imkon beradi. Kelajakdagi mutaxassis, unga munosib farovonlik faqat yuqori professionallik bilan ta'minlanishini bilishi kerak. Bozor munosabatlari sharoitida turli ish joylarida mutaxassislarning kasbiy mehnatini saqlash, malakali va shaxsiy talablarni shakllantirish nafaqat talabalar bilimlarini tizimlashtirishni, balki ish beruvchilarning talablarini ham o'z ichiga oladi.

Oliy ta'lim muassasasi viloyat innovatsion tizimi ob'ektlaridan biri hisoblanadi. Universitetlar innovatsion tizimning boshqa ob'ektlariga qaraganda samaraliroq innovatsion

ishlanmalarni amalga oshiradilar va keyinchalik amaliyotga tatbiq etiladigan ilmiy tadqiqotlar olib boradilar. Oliy kasb-hunar ta'limi innovatsion faoliyatining ustuvor turlari bunyodkorlik ishlari, ilmiy tadqiqotlar, ilmiy-amaliy konferensiyalar o'tkazish hisoblanadi. O'z ishlanmalari va tadqiqotlarini amaliyotga tatbiq etish maqsadida universitetlar turli tanlovlarda qatnashib, grantlar yutib olishadi. Viloyatda oliy ta'lim muassasalari innovatsion faoliyatni bosqichma-bosqich olg'a surmoqda.

Viloyatda oliy ta'lim muassasalari innovatsion faoliyatni bosqichma-bosqich olg'a surmoqda. Ular texnoparklar, innovatsion markazlar yaratadilar hamda kichik, o'rta va yirik korxonalar bilan ularning ilmiy ishlanmalari, loyihalari, texnologiyalari va boshqalarni yanada tatbiq etish, ilgari surish va rivojlantirish uchun hamkorlik qiladilar. Universitetlar nafaqat korxonalar, balki boshqa universitetlar bilan ham hamkorlik qilishi kerak, chunki hududni samarali rivojlantirish va rivojlanishning yangi bosqichiga chiqishi uchun mahalliy hokimiyat organlari.

Ta'lim shaxsning madaniy o'zini o'zi belgilashiga yordam beradi. Inson o'z ehtiyojlari va manfaatlariga qarab o'zini tarbiyalaydi, bu hayot davomida davom etishi kerak. Mutaxassisning ma'naviy-axloqiy rivojlanishi nafaqat o'z manfaatlarini, balki jamiyat manfaatlarini ham amalga oshirishga yordam beradi. Universitetlar talaba ongiga nafaqat kasbiy fazilatlarni singdirish, balki uni erkin, ijodiy mehnatga qodir shaxs sifatida tarbiyalashi kerak.

Hududning barcha sohalarda muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun uning asosiy funksiyalarini (xizmatlarini) bir vaqtda bajarish, shuningdek, "Universitetlar – Hudud" dinamik o'zaro hamkorlik tizimini barpo etish zarur. "Universitet – hudud" tizimining ustuvor vazifasi – universitetlarning viloyatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishdagi ishtirokini faollashtirish, oliy ta'lim muassasalarining sanoat, biznes, ilm-fan bilan mintaqaviy aloqalarini mustahkamlash, shu jumladan, "Universitet-mintaqa" tizimini yaratish bo'yicha loyihalarni amalga oshirish orqali. milliy tadqiqot universitetlari, universitet majmualari va tumanlari, ilmiy - o'quv-ishlab chiqarish markazlari.

Mutaxassisning ma'naviy-axloqiy rivojlanishi nafaqat o'z manfaatlarini, balki jamiyat manfaatlarini ham amalga oshirishga yordam beradi. Universitetlar talaba ongiga nafaqat kasbiy fazilatlarni singdirish, balki uni erkin, ijodiy mehnatga qodir shaxs sifatida tarbiyalashi kerak. Ijodiy mehnatga qodir, ijodiy va nostandart fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan xodimlar qiyin vazifalarni tubdan yangi hal qilishlari, yangi g'oyalar va kashfiyotlarga olib kelishi mumkin bo'lgan murakkab, nostandart vaziyatlardan chiqish yo'lini topishlari mumkin. Ish beruvchilar bunday xodimlarni ayniqsa qadrlashadi.

Yuqoridagi xizmatlarni tahlil qilib, xulosa qilish mumkinki, oliy ta'lim muassasalari hudud rivojiga bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatadi. To'g'ridan-to'g'ri ta'sir universitetlarning asosiy vazifasi bo'lgan yuqori malakali kadrlar tayyorlash, shuningdek, mintaqada barqaror sanoat rivojlanishiga erishish uchun zarur bo'lgan ilg'or innovatsion ishlanmalar va ilmiy-tadqiqot bazasini sezilarli darajada rivojlantirish bilan bog'liq. bevosita mintaq ehtiyojlariga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.

Bilvosita ta'sir mintaqada xalqaro aloqalarni qo'llab-quvvatlash va yaratish, ilmiy tadqiqotlar va ta'lim dasturlarini ommalashtirish, bu ta'limning nufuzini oshirishga olib keladi, shuningdek, jamiyatda yaxlit shaxsni rivojlantirish orqali amalga oshiriladi. boy ijodiy va ma'naviy dunyoga ega bo'lgan kontingentni ko'paytirish, aholining ijtimoiy tuzilishiga ta'sir ko'rsatuvchi madaniy yo'nalish. So'nggi paytlarda tadqiqotchilar nafaqat alohida hududlar va tarmoqlar, balki xalqlar va davlatlar raqobatbardoshligiga erishishda universitetlarning alohida rolini ta'kidladilar. Uzoq Sharq uchun bu muammo dolzarbdir, chunki mintaqada uzoq vaqtdan beri past innovatsion salohiyatga ega va bu erda mahalliy mintaqaviy mahsulotda ilm-fanga sarflanadigan xarajatlar ulushi ikki baravar kam.

Tadqiqot natijalaridan shakllangan muhim kuzatuvlardan biri federal okrugdagi universitetlar soni va patent olish uchun berilgan arizalar soni o'rtasida bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Bunday sharoitda oliy o'quv yurtlari o'zining ichki ilmiy salohiyatini ro'yobga chiqarayotganini va ilmiy tadqiqotlar bilan shug'ullanishga, uni amaliyotga tatbiq etish va ko'paytirishga topshirishga tayyorligini inkor etib bo'lmaydi. Darhaqiqat, universitetlar o'zlarining asosiy faoliyatlaridan biri - ilmiy tadqiqotlar bilan muvaffaqiyatli shug'ullanishda davom etmoqdalar. Federal okruglar iqtisodiyotining ro'yxatga olingan patentlarga munosabati ulardan foydalanishda namoyon bo'lishi kerak.

Deyarli barcha tumanlarda ilg'or ishlab chiqarish texnologiyalarini qo'llash bo'yicha ma'lumotlar ixtiroga arizalar soni va oliy o'quv yurtlari soni haqidagi ma'lumotlarga mos kelmaydi. Shu bilan birga, innovatsiyalar faqat uchta federal okrugda - Markaziy, Volga va Uralsda muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda. Biroq, ularni amalga oshirish darajasi universitetlar soni va ixtirolarga arizalar soni bilan bog'liq emas. Yangi texnologiyalardan foydalanishning eng past darajasi Shimoliy Kavkaz federal okrugida topilgan va bu mintaqadagi universitetlar soni va ixtiroga arizalar soni bilan bog'liq emas. Shuning uchun tilshunoslikning dastlabki kunlaridanoq ushbu badiiy tasvir vositalarining mohiyatini kashf etish, ularning ma'nosini yozib olish, ro'yxatlarni tuzishga katta qiziqish mavjud edi. Ushbu maqolada iqtidorli bolaning shaxsiy faolligi, shuningdek, asosida individual iste'dodni shakllantirish va amalga oshirish yotuvchi shaxsning o'z-o'zini rivojlantirish psixologik mexanizmlari muhim ahamiyatga egaligi haqida bir necha qarashlar ilgari surilgan.

Ta'kidlanganidek, universitetlar texnologik innovatsiyalar izdoshlari sifatida ishlaydi. Ular viloyatdagi sanoat korxonalar va tashkilotlari bilan aloqalar asosida o'z ilmiy izlanishlarini viloyat iqtisodiyoti ehtiyojlariga moslashtira oladi. Universitet tadqiqotlari mahalliy iqtisodiyot ehtiyojlarini qondiradi. Universitetlarni hududlarning innovatsion jarayonlarini tezlashtiradigan katalizatorga aylantiruvchi ilmiy tadqiqot mavzularini aniqlaydigan biznes hamjamiyatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. "Yangi O'zbekistonning 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot" strategiyasi.

Google
Scholar

doi

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 27-iyuldagi “Oliy ma’lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini nazorat qilishda iqtisodiyot sohalari va sohalaridagi ishtirokini yanada kuchaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ- 3151-son qarori.
3. Parpiyeva M.M. TA’LIM TIZIMI SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATION FAOLIYAT // Academic research in educational sciences. 2021. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/talimtizimi-sifatini-oshirishda-innovatsion-faoliyat>.
4. Narzulloyeva F.F. Oliy ta’lim tizimini boshqarishda samarali qaror qabul qilish san’ati. Toshkent – 2023-y.
5. Eshmuminov, A. (2019). PROBLEMS OF CREATING NATIONAL CORPUS OF THE UZBEK LANGUAGE. LEVEL OF SYNONYMS. *Theoretical & Applied Science*, (5), 47-50.
6. G‘ulomjonov Odiljon Raximjon O‘G‘Li (2022). Iqtidorli bolalar bilan ishlash texnologiyasini takomillashtirish. Ta’lim fidoyilari, 18 (5), 116-121.